

APŽVALGA

LIETUVIŲ INFORMACINIS KULTŪRINIS LEIDINYS

Nr. 20

1946 m. gegužės 30 d.

NORTINGEN

*TOKIUS KOLONIZACIJAI
PAREIKIAUJAME*

Lietuvių tautos naikinimas Tėvynėje vyksta visu įnirtimu, ir jis tęsis tol, kol ten siaučias okupantas jaus bent vieną gyvą lietuvį esant. Kaskart naujos žinios ateina iš Tėvynės, žinios žiaurios ir skausmą keliančios: lietuvių tautos trėmimas į beišeidžius Sovietų Sąjungos plotus nesiliauja, jis vyksta sistemingai, pagal penkmečio planą... Štai LAIC ir vėl praneša žinią, kurią ir anksčiau visa eilė jau buvo:

"Transportai į Rusiją eina per Kauno ir Vilniaus kalėjimus, į mėnesį išgabena po 3.000 - 3.500 žmonių, daugiausia ūkininkų ir darbininkų. Išveža pirmą viską atėmę, net drabužius. Juos pakeičia skarmalais. Į stotį varo būriais; stabtelėjus, priverčia gatvėse klauptis. Išveža daugiausia prie Uralo; vyrus miško darbams, o moteris - sunkiems žvejybos darbams."

Tokiu tempu retinant lietuvių tautą, neilgai tektų laukti, kol mūsų Tėvynė virstų negyvais tyrlaukiais, be žmonių. Tačiau okupantas turi kitus tikslus. Tie tikslai siekia carienę Kotryną ir vėlesnius carus, vykdydžiusius Lietuvos kolonizaciją rusais. Dabar tą kolonizaciją, tik žymiai spartesniu tempu, vykdo naujieji okupantai. Vietoj išvežamų lietuvių ir iš Vilniaus krašto repatrijuotų lenkų, į Lietuvą gabenami rusai iš Sov. 3-gos gilumos. Vilniuje tokių kolonistų esą virš 40.000, Kaune virš 20.000, o kituose didesniuose Lietuvos miestuose jų netrūksta taip pat. Mažesnius miestelius ir kaimus sunkiau kolonizuoti dėl aktyvios lietuvių partizanų veiklos.

Apie kolonizaciją, nors ir užmaskuotai, prasitaria ir bolševikinė lietuvių kalba spaudo. Iš jos aiškiai matyti, kad įvairių "specialistų" vardu iš SSSR pakampių atkeliamą į Lietuvą daugybę rusų. Štai Vilniuje išeinanti bolševikinė "Tiesa" Nr. 24 /858/, rašydama apie dabartinę Klaipėdą, nesivaržydama sako:

"...Padedant broliškosioms respublikoms, lietuvių tauta atkuria Klaipėdą. Atstatyti uostą atvyko specialistai - iš Juodosios jūros rajonų, Leningrado, Tolimųjų Rytų. Padedant Archangelsko, Kaspijos jūros ir Murmansko žvejams atstatoma ir žuvų pramonė."

Fridengdamas vykdomus išvežimus, okupantas bando pasaulio dėmesį nukreipti kitur: esą iš 1941 m. "pabėgusių" į Sov. Sąjungą lietuvių didelė dalis jau grąžinta atgal, taip pat ir vokiečių prievarta į reichą išvežtieji Lietuvos žmonės stengiamasi pargabenti į Tėvynę. Bet tikrumoje iš Sov. 3-gos parvežtuosius galima ant pirštų suskaityti; apie juos "Naujienos" Nr. 81 taip rašo: "Propagandos reikalui esą parvežti Dr. L. Bistras, doc. Cesevičius, K. Ambrozaitis, Žygolis, Indrišiūnas ir kiti." Yra ir daugiau grįžusių, kurių grįžimas lietuviams tačiau nieko gera nedavė: jie nusidažę kita spalva ir šiandien akiai tarnauja okupantams. Lai meil, tokių nedaug tėra.

Sugrąžintų iš Vokietijos Lietuvoje taip pat nedaug, vos apie 1 % - tik moterys ir vaikai. Vyrai paimiti į kariuomenę arba išvežti darbams Lietuvos nepamatę.

Ben. Rutkūnas

Is Svelnė

Išleiskite mane gintinėn,
čia kaip skiedra aš sudūlėsiu:
taip graudžia porimas krūtine,
išsilgusią klovą pavesio.

Aš ne pro juos miestų dūmus
išvydau pirmą kartą saulę -
man tėviškės žiedų svaigumas
įsisunkė į kaulus.

Laukinis vėjas užnešiojo,
sapnais kerėjo melsvas telis;
ramunių pievas braidė kojos,
liūliavo miškas - žalias brolis.

Lopšinė mano, gimtas sodžiau,
kurio seniai esu netekęs,
tū vaidinies mintys' ir žodžiuos,
sapnuos linguoji vyšnių kekėm.

KRUVINOJI PABAISA

Paklaikusi pabaisa lekia
per žemę, mirusiųs laukais -
jos pėdsakai krauju aptekę,
ugniniai veliasi plaukai.

Kelnai, nei skardžiai, nei bedugnės
jos nesulaiko kelyje;
palydi ją šauksmai ir ugnys,
rankas užlaužus žmonija.

Kas smurtą, kerštą ir neteisę
nutrenks perkūniška galia?--
Per žemę kruviną pabaisa
šmeliuoja viesulo šėla - -

MARTYNAS JANKUS

1858 - 1946

DIDYSIS MAŽOSIOS LIETUVOS PATRIOTAS

Gyvenimas neaukštoje nė valandėlėje. Net ne visiems pastebimu būdu didieji mūsų tautinio atgimimo veikėjai, tiek daug ir reikšmingai prisidėję prie savosios tautos prikėlimo, vienas po kito mus palieka. 1944 m. lapkričio mėn. tremtyje Berlyne mirė energingas kovotojas dėl lietuviybės Dr. J. Šliūpas. Šių metų pradžioje užbaigė savo dienas Dr. Vilius Grigolaitis, žinomas Maž. Lietuvos veikėjas. Iš senosios veikėjų, vadinamųjų "aušrininkų", kartos, rodos, visi jau yra išmirę. Nebėra nei "Aušros" kūrėjo Dr. J. Basanavičiaus /mirė 1927/, nei kalbininko Jeno Jablonskio /mirė 1931/, nei "Aušros" redaktoriaus Jurgio Mikšio, nei jo veikliųjų bendradarbių, nei tokių stambių veikėjų, pradedant Tumu-Vaižgantu ar Jakštu-Dambrausku. Nebeliko nė mažiau žinomų, bet tautiniam atgimimui svarbių, to laiko darbininkų.

Tik vis dar iki šiol buvo pasilikęs judrusis senukas Martynas Jankus. Jau sulaukęs 88-jų metų /gimė 1858.VII.7/, buvo lyg ir užuomaronė bepatenkęs, ypač paskutiniuoju laiku, kai jis savo gyvenimo galą leido taip pat kaip tremtinys Flensburge, prie Danijos sienos. Mūsų pačių kasdieniniai vargai ir nežinios rūpesčiai lyg ir užtrynė laikinai tą išpūdį, kokį Jankus yra atlikęs savo veikimu.

Prisimindavome mes jį anksčiau, ypač ryšium su "Aušros" 40-ties /1923 m./, 50-ties /1933/ ir iš dalies 60-ties /1943/ metų jubilėjais. Juk "Aušros" pasirodymas yra tampriai surištas su jo vardu.

Kaip veiklus, lietuviškai nusistatęs jaunuolis M. Jankus dar prieš 1883 m. buvo bandęs domėtis prasidedančiu lietuvių judėjimu, kai Šerno leidžiamoje "Lietuviškoje Ceitungoje" ėmė rodytis vienas kitas didlietuvių rašiny. Bet gotiškomis raidėmis spausdinamas laikraštis neturėjo galimybės plisti Lietuvoje, o vietiniai skaitytojai buvo nepatenkinti nesuprantamus klausimus skaitydami. Šitaip pribrendo "Aušros" reikalas, kurios organizavimu labiausiai sielojosi Dr. J. Basanavičius. Patį technišką redagavimą buvo perėmęs Jurgis Mikšas, bet jis 1883 m. rugpjūčio mėn. /dėl nepavykusios meilės/ išvyko į Žemaičius /pas Davainį-Silvestravicių/, visą "Aušros" našta palikdamas M. Jankui.

Paimdamas laikraščio leidimą į savo rankas ir tapdamas atskinguoju redaktoriumi, Jankus tuoį prašė Basanavičiaus pagalbos. Gyvendamas toli Bulgarijoje, Basanavičius atsisakė atvažiuoti į Ragainę, bet žadėjo atsiųsti reikalingų raštų, kad būtų galima "Aušros" leidimo metus užbaigti. O prenumeratorius patenkinus, jis siūlė "Aušrą" likviduoti. Nors likęs be tikrojo redaktoriaus ir be pinigų, Jankus vis tik ryžosi leisti laikraštį, kaip būtina D. Lietuvai. Šitas pasiryžimas buvo gana reikšmingas.

Jankus pats savo iniciatyva, net be Dr. J. Basanavičiaus žinios, tik gavęs vėliau jo pritarimą, pasiūlė "Aušros" redaktoriaus vietą Dr. J. Šliūpai, kuris tada slėpėsi Ženevoje. Šliūpas priėmė kvietimą, atvažiavo į Bitėnus pas Jankų, kuris ėmė organizuoti savo spaustuvię, bet "Aušra" vis dar buvo spausdinama Ragainės ir Tilžės spaustuviuose. Šliūpas 1884 m. kovo mėn. buvo ištremtas iš Maž.

Lietuvos ir pasiryžo išsikraustyti į Ameriką. Tada Jankus galutinai perėmė "Aušros" leidimą ir buvo jos atsakinguoju redaktoriumi iki 1885 m. Nr.8 /rugpjūčio mėn./, pakvietęs redaktoriumi vėl J. Mikšą.

"Aušros" leidime Jankave darbas yra labai reikšmingas. Toji "Aušra" jau sukėlė tautinį dinamizmą, pažadino troškimą vis didesnių dalykų. Pradėjusi savo teisių nuolankiu maldavimu, reiklavimu minimalių kalbos teisių mokyklose, įstaigose ir spaudoje, aušrininkų visuomenė savo norus palaikyti konkretizavo. O jos įpėdiniai juos išplėtė ligi valstybės nepriklausomybės, kurios gyvenimą dar pilnai matė ir velionis, nuolat laukęs ir pagerbiamas nuo 1923 metų Bitėnose lietuvių jaunimo ir organizuotų ekskursijų.

Kai "Aušra" dėl nuomonių skirtumų ir finansinių sunkumų su Nr.6-tuoju 1886 m. žlugo, Jankus jau buvo iš jos leidimo pasitraukęs. Jis pasidarė vienas iš nelegaliosios lietuvių spaudos organizatorių, jos leidėjų ir platintojų. Pradžioje jis pilnai nė nenujautė to darbo reikšmės. Ir kai jis buvo jau žymiai vėliau pavadintas Maž.Lietuvos patriarchu, jis nustebė, kad jo nuopelnai buvo taip aukštai įvertinti. O juos vertinti buvo galima. Juk kai buvo uždrausta lietuviškoji spauda lotyniškais raidėmis, kiekviena Prūsijoje išėinanti lietuviška knyga buvo didelis laimėjimas. Prie to spaudos sukūrimo Jankus daug prisidėjo. Jis pats išleido įvairių dalykų. Jų tarpe buvo ir pirmasis jo /lietuvio/ pagamintas Duonelaičio "Metų" leidimas, nes iki tol tą didįjį M.Lietuvos poetą buvo leidę tik vokiečiai.

Negalint čia pilnai apžvelgti viso M.Jankaus lietuviškojo veikimo, reikia pažymėti bent jo veiklą ir spaudą atgavus /1904/. Tada, tiesa, nors ir cenzūros prižiūrėta, atsirado lietuvių spauda Kaune ir Vilniuje. Bet Jankus ir toliau pasiliko ryški ir veikli M.Lietuvos asmenybė. D.Karo gale jis įėjo, be kitko, į Maž.Lietuvos Tarybą, kuri reikalavo lietuvių gyvenamuosius plotus prijungti prie D.Lietuvos. Ne kartą buvo darytos tuo reikalu pastangos, rašyta net pačiai Aukščiausiai Alijantų Tarybai Paryžiuje /1919 m.pavasari/. Vykdam Maž.Lietuvos šiaurinės dalies /t.y.Klaipėdos/ prijungimą prie Lietuvos, M.Jankus buvo Vyriausiąjame Mažosios Lietuvos Gelbėjimo Komite, kuris paruošė Klaipėdos krašto gyventojų sukilimą ir paskelbė manifestą į gyventojus.

Kam tik teko susitikti su tuo tikru aušrininkų-romantikų kartos senuku, kuris š.m.gegužės 24 d. užbaigė savo ilgos veiklos gyvenimą Flensburge, visi jautė jo simpatiškomis lūponis bylojant mūsų artimiausią praeitį. Tai buvo nepaprastos atminties žmogus, dažnomis progomis vis atmintinai recituojas "Aušros" laikų patriotines eiles, vis dar tebežinas ir tebemokas pergyventi tą dviejų generacijų senumo turinčią praeitį. Tokiais atvejais negalėdavai nejausti dvelkiant tikrai nuoširdžios jo nuotaikos. Kiek daug jis žinojo iš tos artimos, bet mums taip brangios praeities faktų, kurių daugelio jis buvo dalyvis ar liudininkas. Tautinio atgimimo istorikai, be abejo, su laiku objektyviai įvertins visų ano meto veikėjų nuopelnus. Bus kas pasakyti ir apie aušrininkus, kurie, pradėję savo darbą nuolankiai, pamažu ėmė ešeriais virsti prispaudėjams. O jų įpėdiniai savo teises ėmė ginti ne tik žodžiu, bet ir krauju. O aušrininkai, pradėję sutartinu darbu, ešeriais virto ne tik prieš svetimus, bet ir vienas prieš kitą. Šitai susiskaldžiojoje visuomenėje "Aušra" žlugo. Bet iš jos pasėto grūdo, kuriam dirvą nemažai pureno ir velionis, išaugo nauji steibai. Jie visi panorą eiti į tą patį tikslą, t.y.tautiškai subrandinti ir išamontinti lietuvių tautą. /Keliama į 9 pusl./

SOVIETAI PAGROBĖ DU LIETUVIUS

Kitame "Draugo" numeryje rašoma, kad sovietai Prancūzijoje turi taip vadinamą "sovietų piliiečių lagerį", kuris esąs Beauregard, netoli Paryžiaus. Į ten suvežami visi pagrobtieji žmonės ir laukia išvežimo į SSSR. Kovą mėn. ten buvo surinkta apie 3.000 žmonių, kurių tarpe buvo ir lietuvių. Iš to lagerio nesą galima nei pabėgti, nei laiško parašyti. Tai lyg kokia sala viduryje Prancūzijos. Prancūzų valdžios organai visai nesikiša į stovyklos vidaus reikalus ir pašaliečiams sunku žinoti kas ten vyksta. /EI/

LIETUVA ATGAUS NEPRIKLAUSOMYBE

Nepriklausomybė, kurią, mano ir daugelio kitų amerikiečių įsitikinimu, Lietuva turi pasiekti ir pasieks, turi būti įvesta duodant garantijas, kurios leistų jai ekonomiškai ir politiškai tvarkytis savo pačios nuožiūra, o nebūtų vien tik įsivaizduota laisvė, kurios vardu ji gali būti išnaudojama patenkinti svetimoms ideologijoms ir gobšioms imperijoms. Dažnai esu kartojęsi savo tvirtą įsitikinimą rinkimų, kalbos ir religijos laisvę kiekvienoje šalyje ir laukiu dienos, kuomet tos laisvės vėl tikrai įsigalės Lietuvoje.

IŠ BALFO VEIKLOS

Bendrasis Amerikos Lietuvių Šalpos Fondas New Yorke rūpinasi nuo karo nukentėjusių lietuvių šelpimu visuose kraštuose. Fondo veikla apima ne tik JAV teritoriją, bet taip pat ir Kanadą. Iki

1946 m. kovo 1 d. BALFas turėjo 117 skyrių. Daugiausia skyrių yra šiose valstybėse: New York - 20, Illinois - 18, Pennsylvania - 16, Massachusetts - 14, New Jersey - 13, Connecticut - 11.

BALFo įvykdytoji knygų rinkliava lietuviams tremtiniams Europoje paremti davė gražių rezultatų. Iš viso surinkta apie 15 tūkstančių svarų knygų, kurių jau baigiamos rūšiuoti ir pakuoti į dėžes eksportui į Europą. Kartu BALFas vykdo rašmenų ir kitų mokyklinių reikmenų rinkliavą mūsų mokykloms. Paskiri BALFo skyriai nuperka nemažus kiekius šių daiktų ir siunčia į BALFo centrą.

Daugely vietų prie BALFo skyrių moterys suorganizavo mezgimo sekcijas, kurios moka bei siuva drabužius tremtiniams, daugiausia vaikams. Kovo mėn. pabaigoj laiavu "SS. capitaine Lacleley" iš New Yorko išsiųsta į Europą lietuvių tremtinių vaikams 1.030 svarų vilnonių megztukų.

BALFas Italijoje gyvenantiems lietuviams pasiuntė 10.000 svarų maisto. Vokietijoje gyvenantiems lietuviams pasiųsta 700 dėžių kondensuoto pieno. Drabužių iš visų BALFas į Europą pasiuntęs daugiau negu 180.000 svarų. /EI/

STRASBURGE ĮSISTEIGĖ LIETUVIŲ DRAUGIJA

Prancūzijoje, Strasburge ir jo apylinkėse gyveną lietuviai suorganizavo į Lietuvų Sąjungą /Association Lithuanienne/, kurios adresas yra: 11 rue de la Toussaint, Strasbourg /B.R./, France. Sąjungos įstatus Bas-Rhin prefektūra patvirtino praėjusių metų pabaigoj. Tuo tarpu tai yra vienintelė legali lietuvių organizacija Prancūzijoje. Į sąjungą yra susispietę visų pažiūrų lietuviai, išskiriant komunistus. Sąjungos valdybą sudaro: kun. J. Krivickas - pirm., adv. St. Paltanavičius - sekr., gyd. Elena Veronika Aleksandravičienė - išd. /EI/

LIETUVIS KANDIDATUOS Į JAV KONGRESĄ

Clevelando lietuviai yra nutarę per ateinančius šio rudens rinkimus į JAV kongresą /parlamentą/ išstatyti savo kandidatą - pulkininką lttn. Juozą P. Muliolį. Jis yra žinomo lietuvių veikėjo sūnus, turįs 32 m. amž., baigęs Ohio universitetą. Mobilizuotas į armiją, J.P. Muliolis tarnavo artilerijoje, dalyvavo daugely mūsų Prancūzijoje ir Vokietijoje. Gavo daug pasižymėjimo ženklų ir pasiekė aukštą karinink laipsnį.

PABALTIO KLAUSIMAS IŠKILS VĖLIAU

Sao Paulo, Brazilijoje, dienraštis "Folha da Manhã" prieš kuri laiką išspausdino straipsnį "Lietuva, Latvija ir Estija", kuriame rašo: "Po to, kai Lietuva, Latvija ir Estija buvo Rusijos užpultos ir okupuotos, dingę visos viltys, kad šios šalys greitai grįš į savo nepriklausomą gyvenimą. Tiesa, nors šios trys šalys oficialiai dar ir nesudaro SSSR dalies, bet tarptautiniai politikos steigėjai neslepia savo nujautimo, kad šiuo klausimu nusistatymas jau yra padarytas ir kad šis klausimas traktuojamas kaip įvykęs faktas. Jeigu šios šalys būtų buvusios vokiečių užimtose, kaip, pvz. Austrija per 1938 m. "Anschlussą", tai sąjungininkų laimėjimas būtų atnešęs laisvę ir Pabaltijo kraštams. Paveręs gi juos vienai iš stipriausių demokratinių sąjungininkų, šių trijų kraštų

respublikų likimas yra be galo sunkus, neatsižvelgiant į padidėjusį, kad jos ateityje turėsiančios kiekviena savo autonominę valdžią. Tačiau nereikia pamiršti, kad dar nei Anglija, nei JAV nėra pripažinusios tų kraštų inkorporavimo į Sovietų Sąjungą ir nematyti ženklo, kad jos padarytų tai dabar, kai rusų reikalavimai sukasi apie daugelį kitų pasaulinės svarbos klausimų. Kaip ten bebūtų, bet yra beveik tikra, kad Pabaltijo šalių problema bus svarstoma tuo pačiu metu, kai bus diskutuojama taikos sutartis su Vokietija, pastarosios rytų sienoms nustatyti."

LIETUVIAI JAV TAUTINIŲ GRUPIŲ FEDERACIJOJ

JAV įsteigta Tautinių Grupių Federacija, apimanti apie 11 milijonų Amerikos piliečių, kilusių iš Vidurio, Rytų ir Pietvakarių Europos kraštų. Federacija svarbiausiu dalyku laiko kovą už suvereninių teisių ir savos valdžios grąžinimą toms šalims, kurioms tai jėga buvo atimta. Ji reikalauja, kad sovietų kariuomenė ir policija pasitrauktų iš užimtų kraštų. Į Federacijos steigiamąjį suvažiavimą Vašingtonan buvo nuvykęs visas Amerikos Lietuvių Tarybos prezidiumas: pirm. Šimutis, vicepirm. V. Laukaitis, sekr. P. Griškaitis, išd. M. Vaidyla ir politinės komisijos narys V. Kvetkas. Nėra abejonės, kad su tokia masine organizacija ir jos pageidavimais turės rimtai skaitytis tiek JAV vyriausybė, tiek partijos bei paskiri politikai, ypač artėjant rinkimams.

Nacių pastangos

Br. Kviklys

IŠ NAUJAI IŠEJUSIOS KNYGOS

"LIETUVIŲ KOVA SU NACIAIS 1941-1944 m."

IŠVEŽTI LIETUVIŲ

Iš Tėvynės mus kiekvieną gali ištremti, Bet Tėvynės niekas iš mūsų neatims.

Kai Nūrnberge karo kaltininkų teisme teisiamas Saukelis, dažnas lietuvis, tai išgirdęs, pagalvoja ir pasako:

-A, a. Pagaliau...

Saukelis - senas lietuvių "pažįstamas", gal nemažesnė pabaisa, kaip, sakysim, Himmleris, Heidriks ar Frankas. Hitleris Saukelinį buvo pavedęs atlikti ypatingą uždavinį - baltųjų vergų medžioklę Vokietijos karo fabrikams. Savo ilgą dienos darbą lietuviai, kaip ir kitos Europos tautos, turėjo ilginti pralošto karo dienas.

Visus Europos kraštus, kurie tik buvo nacių kontrolėje, jis ap-lankė. 1943 m. sulaukėme jo ir Kaune.

Vienok Lietuvos jaunimo gaudymas, terorizavimas, gąsdinimas ir deportacija daug anksčiau prasidėjo. O prasidėjo registracijomis. Per visą nacių viešpatavimo laiką mus surašinėjo, pildė lapus, anketas. Registracijos buvo daromos darbams į Vokietiją, aerodromų apsaugos tarnybai, karo transportui, statybos batalijoms ir t.t.

Iš pradžių mėgino "savanoriškai". Tiems, kurie geruoju registruosis, žadėjo "net" papirosų ir degtinės. Naciui, matote, cigaretė ir degtinės stikliukas viskas. Jis manė ir lietuvius tuo nupirksiąs...

Kai iš to niekas neišėjo, naudota prievarta. Grąsoma ne tik šaukiamiesiems, bet ir jų tėvams, broliams, seserims, giminėms. Suėmę laikė kalėjimuose tol, kol atvyks šaukiamasis.

Maža to, žmonės gaudydavo gatvėse, aikštėse, turguose, traukiniuose, stotyse, kaimuose ir visur ten, kur tikėjosi pelnyti "dūšių". Nevengdavo net bažnyčių. Vieną tokį atsitikimą aprašo slaptosios liet. spaudos korespondentas:

"1943.XI.9 areštuotas Žiežmarių klebonas prel. Sužiedėlis, savo dvasinei vyriausybei parašęs raportą, kaip Harma ir Wulfo žandarai š.m.IX.10 d. išniekino Žiežmarių bažnyčią. Žmonėms gaudyti ekspedicija atvyko pamaldų metu. Wulfo pavaduotojas Rexinas pareikalavo vietos kunigus išvaryti žmones iš bažnyčios. Šiems atsisakius, į bažnyčią su šalmiais, autom. ginklais ir granatomis įsiveržė per 20 vokiečių žandarų. Klūpančias jaunasnes ir gražesnes moteris jie ėmė už parankių ir tempė į tikrinimo komisiją. Prie altoriaus subėgusios jaunos merginos rankomis susikabinusios vokiečių virtinės buvo krūtinėmis išstumtos. Komisijos paimtos tuojau buvo sodinamos į sunkvežimius ir vežamos." /"Į Laisvę" Nr.22/1943 m.--.

Kita proga tas pats laikraštis rašo:

"Dar daugiau vokiečiai nustato prieš save, sulikviduodami aukštąsias mokyklas, išniekindami tai, ko ir bolševikai nebuvo drįsę Lietuvoje paliesti - bažnyčias: jas apstodami, ar net bažnyčionius įsiverždami kepurėti, ginkluoti, pamaldų metu ir jėga tempdami iš bažnyčios mergaites, kitas net 15 metų amžiaus..." /"Į Laisvę" Nr.23/1943 m.-/.

Vokiečiai nustatė net kontingentą, konkrečiai nurodydami darbininkų skaičių, kuriuos reikia paimti darbams į Reichą. Pradžioje tas kontingentas buvo 30.000, vėliau Saukelio jis buvo pakeltas iki 100.000.

Siunčiamųjų darbininkų amžius: vyrai nuo 15 iki 55 m., moterys nuo 16 iki 45 m. Kaip specialus potvarkis "Nurodymai darbo jėgoms Reichan surinkti" nustatė, šaukiamieji pristatomi prievarta. O jeigu jie slapstosi, tai kaip "pakaitalas darbo naudojimui į Reichą imamas vienas arba keletas šeimos narių." /"Nurodymai darbo jėgoms Reichan surinkti" § 33/.

Lietuvių nusistatymas šiuo reikalu buvo aiškus: Ne. Štai ką šiuo reikalu lietuvių tautai nurodo jos Vyriausias Išvadavimo Komitetas, vadovavęs slaptam lietuvių tautos judėjimui vok. okupacijos metu:

"Komitetas taip pat nurodo ir visiems šaukiamiesiems nepasiduoti teroro baimei. Kaip į visus ligšiolinius piktus okupantų kėslus mūsų atžvilgiu, taip ir į šitą visi lietuviai turi drąsiai ir vieningai tarti - NE. Visi šaukiamieji ir gaudomieji turi nepasiduoti ir slapstyti, tausodami savo jėgas ir gyvybę. Nepriklausomai lietuviai atstatyti. Komitetas įpareigoja visus tautiečius besislapstantiems teikti pagalbą. Pakelkime ir šį sunkų bandymą nepalaužiamu tvirtumu ir vieninga valia. Vardan tos Lietuvos vienybės tožydi." /Vyr. Lietuvos Išlaisvinimo Komiteto atsisaukimas iš 1944.II.18 d. Vilniuje/.

O kitas slaptas įtakingas lietuvių laikraštis šia proga taip rašo:

"Ponai vokiečiai, prakasykite akis ir apsidairykite, kas dedasi frontuose ir aplinkui. Juk artėja 12 valanda. O jūs, jaunieji lietuviai ir lietuvės, stiprinkitės viltimi ir žinokite, kad to-

kių priemonių galiintis tik tokie valdovai, kurių valandos jau suskaitytos ir kurie desperacijoje būdami nebežino ką daryti." /"Laisvės Kovotojas" Nr.13/1943./.

Lietuviai šiems gaudymams ir tautos deportacijai priešinosi. Vyrai traukė iš namų į miškus, kur negalėjo jų rasti vokiečiai okupantai ir SS būriai. Nuo jų neatsilikę ir moterys.

Vienas slaptas liet. laikraštis duoda ir tokį reportažą apie "savanorišką" darbininkų "važiaviną" į Reichą:

"Kauno, Savanorių prospekte vaikščioją praeiviai matė tokį reginį: keturi vokiečių žandarai nešė už kojų ir rankų jauną vyrą, kuris visa gerkle šaukė: "Štai kaip verbuojami savanoriai." /"Nepriklausomoji Lietuva" Nr.14/1943./.

Vis dėl to trejetą metų daugeliui tūkstančių lietuvių, nežiūrįnt jų energingo prieššinimosi, teko išvažiuoti į Vokietiją kaip priverčiamų darbų darbininkams. Visi jie čia, kaip lenkai, čekai, rusai, jugoslavai, prancūzai, belgai, olandai, graikai, latviai, estai ir milijonai kitų nelaimingų tautų, buvo sukišti į fabrikus naujųjų amžių baudžiavai.

Nekęsdami nacių ir jų kruvinojo režimo, jie jiems pavestą darbą atlikdavo blogai, nenoriai. Užtat daugelis jų buvo suimti, pasodinti į kalėjimus, kalėjimus ar net išvežti į KZ.

Narsūs sąjungininkų kariai juos išlaisvino 1945 metų pavasarį. Į saulės šviesą išėjo ir lietuviai, tikėdamiesi teisingesnio pasaulio sutvarkymo.

BALTIJOS VALSTYBĖS - ROJUS RAUDONARMIEČIAMS

LAIC. - Vien tik pašalpoms ir pensijoms raudonosios armijos kariams Estijoje, kaip praneša "Izvestija" Nr.48, buvo 1945 metais išmokėta 23 milijonai iš visos sąjunginio biudžeto ir vienas milijonas iš vietinio. Raudonosios armijos kariams ir karininkams Estijoje pavesta 46.027 hektarai /daugiau kaip 110.000 akierių/ žemės. 3.331 raudonarmiečių šeimų gavo Estijoje po sodybą su visu ūkio inventoriu. Jiems buvo atiduota karvių, arklių, kiaulių ir paukščių. Mašinų-traktorių stotys raudonarmiečių ūkiams padeda išarti - apsėti laukus ir nuimti derlių. Valsčiuose žmonės yra varomi dirbti raudonarmiečių ūkiuose. Vien Estijoje, kaip praneša toji pat "Izvestija", valstiečiai atidirba 21.000 šeimoms kirsti ir vežti malkas; raudonarmiečių šeimoms buvo suvežta 15 tūkstančių kūbinių metrų malkų /apie 530.000 kūbinių pėdų/.

Kaip matyti iš sovietų laikraščio apžvalgos - daugelis ūkių pavedami su visais padargais, gyvuliais ir paukščiais raudonarmiečių šeimoms, gi jų kaimynai varomi baudžiavos darbams dirbti.

Kyla klausimas kur gi dingę ten anksčiau buvę 3.331 estiškos šeimos?

Liūdna šiandien, kad tas žymusis patriotas negali būti palaidotas toje romantiškoje ir padavimais apipintoje vietoje - Bitėnuose, prie kurių jis taip buvo prisirišęs ir visą gyvenimą praleido /pasitraukė Kaunan tik Klaipėdą 1939.III.22 užėmus vokiečiams/. Jo atminimas bus pagerbtas, jei jo žemiškieji palaikai iš svetimos žemės galės kada nors būti sugrąžinti į tą vietą, iš kurios jis jau prieš 62 metus organizavo lietuviškąją spaudą. Tikėjime, kad tam mūsų troškinas išsipildys.

Z.IV.

ŽINIOS iš Tėvynės

LIETUVOJE SIAUČIA "ISTREBITELIAI"

LAIC. - Lietuvos ūkis vegetuoja, trečdalis žemės liko neįsėta. Ūkininkai turi duoti pyliavas panašiai kaip vokiečiams. Bet didžiausioji ūkininkų rykštė yra "istrebiteliai", kurie dideliais būriais užpuola kaimes, ieškodami partizanų... spintose, piniginėse, ir kai jie išvyksta, namai lieka ištuštinti. Žemės reforma grąžinta tokia pat, kokia buvo 1940 metais. Bet žemės imti mažai kas nori. Apie kolchozus nekalbama, bet politika taip vedama, kad patys ūkininkai turės po metų kitų rašyti į kolchozus, nes privačiam ūkiniui uždėti dideli mokesčiai ir pyliavos, o paspirties nėra jokios.

Kaimas liko be šviesos, tikriau su balanos šviesa, kaip tvirtina ir Vilniaus radijas. Kaune elektrą gauna tik komunistų partijos namai, aukštieji pareigūnai, o šiaip gyventojams ji išjunginama. Petrolinių stotis veikia. Patamsy puikios sąlygos plėšimams. Ir Kaune pavakary jau pavojinga gatvėje pasirodyti, išilaužia ir į butus.

Norė kelios divizijos valė miškus, gaudydamos partizanus, bet sugavo vos keletą. O jų sovietiniais teigimais Lietuvoje esą apie 25.000. Jie kovoja ne su raudonąja armija, bet su enkavedistais ir "istrebiteliais". Valdžia skelbia amnestiją tiems, kurie sugrįš į namus, ji reikalavo iš vyskupų, kad jie išleistų ganytojišką laisvę grįžti. Bet tiek Vilniaus arkivyskupas, Reinys, tiek Panevėžio vyskupas Paltarokas, Kaišiadorių Matulionis ir Telšių Borisevičius atsisakė.

RAUDONARMIEČIAI PREKIAUJA

"Amerika" Nr.12 rašo apie padėtį Lietuvoje: "Raudonarmiečiai Lietuvoje yra pamėgę juodąją rinką ir iš jos darosi sau biznį. Netvarma Lietuvoje didelė, bolševikų demoralizacija taip pat. Kainos dažnai priklauso nuo to, kiek pagrobtų Vokietijoje daiktų bolševikai parduoda juodojoje rinkoje Lietuvoje. Kurį laiką buvo galima pirkti dviratį už 50 rublių. O vienas bolševikų generolas Lietuvoje pardavęs 10 vokiškų sunkvežimių, paimdamas už kiekvieną po 30.000 rublių. /EI/

KIEK LIETUVOJE LIKO ŽYDŲ

Amerikos Lietuvių Informacijos Centras /LAIC/ balandžio 13 d. biuleteny skaitmeniais pavaizduoja Lietuvos žydų tragediją. Nepriklausomoje Lietuvoje LAIC randa apie 150.000 žydų. Prie Lietuvos prijungus Vilniaus kraštą, žydų skaičius padidėjo iki 263.000. Apie 11-13.000 žydų į Vilniaus kraštą buvo pabėgę iš Lenkijos. Dalis žydų išvažiavo į JAV ir kitus kraštus, dalis sovietų okupacijos metu buvo deportuoti, taip pat nemaža žydų patys pabėgo su sovietų armija ar buvo evakuoti 1941 m. birželio mėn., bet iš viso tokių

Žydų IANO priskaito tik apie 10.000. Vokiečiai, okupuodami Lietuvą, žydų rado apie 240.000 - 250.000, o traukdami iš Pabaltijo Lietuvoje paliko pasislėpusių apie 10.000. Atlikus paprastus aritmetikos veiksmus išeina, jog Lietuvoje vokiečiai išžudė apie 240 tūkstančių žydų.

A.A.KUN.PROF.DR.ČESNYS

Po didžiųjų mūsų nelaimės dienų ir po užgriuvusios mūsų kraštą baisiosios karo audros, išbloškusios mus iš namų ir iš tėvynės, mes vis dar negalime atsipeikėti ir susigaudyti. Kaip nežinome likimo savo artinųjų, tėvų, brolių, - taip lygiai nežinome likimo ir daugelio mūsų tautai brangių ir nusipelnusių žmonių. Dabar mus pasiekė žinia apie vieną mūsų tautai daug nusipelnusią asmenybę - kun. prof. Dr. Česnio likimą.

Bolševikams artėjant prie Kauno, prof. Česnys pasitraukė į Žemaitiją, kurios dar nelietė fronto baisybės. Apsistojo tėviškėje, Luokės valsč., Barvydžių kaime pas savo seserį, Stasiulienę. Bolševikams veržiantis į Žemaitiją, 1944 m. liepos mėn. pabaigoje kun. prof. Dr. Česnys staiga baigė visus žemiškuosius rūpesčius ir nelaimės: jis mirė sėdėdamas prie stalo ~~širdies smūgio~~ nuo širdies smūgio.

Skurdi buvo velionies paskutinioji kelionė, kaip ir skurdžios buvo anos liepos dienos. Amžinastin jį palydėjo tik kelios dievobaimingos moterėlės, nes gyventojai, bijodami antrą kartą pergyventi terorą, jau buvo apleidę savo sodybas ir pasitraukę gilyn į Žemaitiją. Palaidotas šeimos kape, Luokės parapijos kapinėse. Lengva bus per amžius jam mylima žemaičių žemė...

POLITINĖ

Ged. Galvanauskas

*

Apžvalga

*

LIETUVA TARP DVIEJŲ SMAUGLIŲ. - Istorijos brandinta vokiečių ir rusų veržla ne kartą susikirto Pabaltijy. Ten gintariniai kantai dažnai krauju šlakstyti, o darbščios ir taikios tautos pavergtos. Demokratijos ir tautų apsisprendimo laikotarpyje tik kultūros srityje rungtyniaujančios valstybės tarytum galėjo būti ramios dėl savo būties. Tai buvo tik graži svajonė. Augantį reicho jėga nuolat didino vokiečių tautos apetitą. Ji panoro suvirškinti Pabaltijį, Gudiją, Ukrainą... "Drang nach Osten" planai išryškėjo jau pirmojo pasaulinio karo metu. O pagal juos "tą darbščią ir ramią lietuvių tautą galima suvokietinti per 50 metų". Naciški metodai sickė mažas tautas ne suvokietinti, bet išrauti, padaryti vergais, o jų vieton sodinti vokišką darbininkiją, karius. Tas jų planas kelintą kartą sužlugdytas.

Rusai nieko neužmiršo, ką manė Jonas Žiaurasis, Petras I ar Katrė II. Bolševikai eina dar toliau. Jie naujomis priemonėmis - idėjine klasta, sutarčių laužymu be atvangos siekia to paties tikslo. Mask-

voje sudaryta 1920.VII.12 sutartis, 1926 m. patvirtinta, brutaliausiai būdu sulaužyta. Kai 1940 m. birželio 30 d. Lietuvos ministeris prof. Leonas Mickevičius sukūso Maskvoje santykius su sovietais išaiškinti, Molotovas nurodė: "Rusų carai, pradėdant Jonu Žigurskogo, lejo pastangas pasiekti Baltijos jūrą. Tai jie darė ne apmąstę, nes malonumui, nes įgyvendino Rusijos ir rusų tautos gyvybinius uždavinius. Nedovanotina būtų, jei sovietų vyriausybė to paties nearytų, o ypač dabartinėse sąlygose, kurios vargu ar kada pasikartos." Ir Lietuva buvo okupuota.

Tai du suaugusių padarė slapta sutartis Pabaltijį pasidalinti. Tai dar kartą patvirtino reicho užs. reik. ministerijos pasekretoriaus Weizsäcker, pastaruoju metu buvęs ambasadoriumi prie Vatikano. Š.m. gegužės 21 d. Nürnbergo byloje, paklaustas apie slapta sutartį, sudarytą Ribbentropo-Molotovo, kurią jis skaitęs, pareiškė: "Tas dokumentas labai svarbus. Pagal jį buvo padalintos vokiečių ir sovietų įtakos sritys. Suomija, Estija, Latvija ir rytinė Lenkija bei Rumunijos kai kurios sritys turėjo atitekti sovietams, o Lietuva vokiečiams. 1939 m. rugsėjo mėn. sutartis pakeista. Lietuva ar bent jos žymioji dalis atiduota sovietams. Vokiečių įtakos sritis Lenkijoje gerokai nustumta į rytus.

Tų sutarčių tekstus jau š.m. balandžio 1 d. paskelbė londoniškų lenkų organas "Dziennik Polski". Pirmas jos straipsnis skamba: "Pabaltijo valstybių teritorinei priklausomybei pakitus, šiaurinė Lietuva sudarys Vokietijos ir SSSR sieną. Vilnius priklausos Lietuvai." Toji slapta sutartis sudaryta Maskvoje 1939 m. VIII.23. Po agresijos prieš Lenkiją, 1939.IX.28 pakeista jos 1 str.: "Lietuvos teritorija atitenka sovietams, o vokiečiai gauna Liublino vaivadijos dalį ir Varšuvos vaivadiją."

Sutartys pasirašytos Ribbentropo ir Molotovo, kurie netrukus virto amžiniais priešais. Ribbentropas sėdi kaltinamųjų suole, jo bendrininko agentas Rudenko yra vienas kaltintojų. Štai iškarpa iš paskutiniųjų laikų politinės istorijos, kuri neva dangstoma tautų laisvių idealu.

Sovietai yra paverę 110 mil. įvairių tautų, kurios šiandieną naikinamos ir milžiniško mūro skiriamos nuo vakarų pasaulio. Ateis diena, kai šis mūras grius, o pavergtos tautos išsilaisvins. O ta diena ne už kalnų.

DIALOGAI IR MONOLOGAI ANT BEDUGNĖS KRAŠTO. - 1789 m. Luxembourg rūmai paversti kalėjimu. Niūrios vienutės slėpė Dantoną, Camille ir Lucie Desmullins, generolą Beaukarnais su žmona Žozefina, kuri vėliau išteklėjo už Napoleono I. Dabartinio perversmo metu ten kalinama taika, kuri vargu bus taip paslanki, kaip Žozefina.

Pagrindiniai herojai prieš keliolika dienų, kurie nelyginant dieji Archontai savais keliais nuėję. Jie dabar nesils, nes kalba monologus vietoj dialogų Paryžiaus konferencijoje. O jie neišsami:

Molotov: - Triestas mums esminis klausimas.

Bevin: - Triesto negalėsime atiduoti Jugoslavijai.

Byrnes: - Mes norime laisvai prekiauti su Balkanais.

Molotov: - Jūs norite monopolinių teisių. Sakote, kad sovietai neturės teisių į Triestą... tiksliau tarus, dabar kol kas neturi. Ir dar daugiau, jūs reikalaujate užleisti dalį rytinės Europos. Mano atstovaujamas kraštas dar turėtų daugiau pralaimėti, kad tokias nuolaidas darytų.

Bavin-Byrnes: - Pilnai sutinkame.

Štai vėl kita scena:

Molotov: - Britai turi apleisti Italiiją.

Bavin: - Mes sutinkame, bet tik tuo atveju, kai sovietai evakuos Balkanus.

Molotov: - Sovietų vyriausybės vardu pareiškiu, kad Bulgariją apleis raudonoji armija.

Bavin: - Bulgariją? Juk sovietai pažadėjo Bulgariją evakuoti ankėdian prykusioje konferencijoje Londone. Ten net buvo aptarta tvarka jai išvesti. Ne apie Bulgariją, bet apie Rumuniją aš kalbu.

Molotov: - Rumunijos negaline evakuoti, nes mums reikalingas laisvas kelias į Austriją ten esančioms iguloms aprūpinti.

Byrnes /viesų įkarščiu/: - O kas laiko jus Austrijoje? Apleiskite tą kraštą, tuomet nereiks dėti pastangų ilgam transporto keliui apsaugoti.

Molotov: - Austrijos klausimu atsisakau diskutuoti, nes jis neįrašytas dienotvarkėje.

Ketvirtas taiką nešąs magas Bidault griaudžiai tyli. Jis tuo metu mielai norėtų giliai žemėn prasmėgti.

Kai ilgi ir gana nuobodūs dialogai vedė intrygą į nulį, kad juos užbaigus dramaturgijoje priimta forma, padaryta mėnesinė pertrauka, nes per ją vaidiloms reikalinga ne vien vaidmenyse įsijausti, bet ir naujus dialogus sukurti.

Pagrindinio vaidilos - Byrnes gegužės 20 d. kalba, United Press žiniomis, skirta Stalino dėmesiui atkreipti. Jo žodžiai yra per daug aiškūs, kad jis palenktų kieno dėmesį. Tais žodžiais tik įspėja savo draugus ir ginčo dalyvį, kad kantrybė baigėsi. O tai yra fonas, kuriame vyks nauji dialogai ateityje.

Byrnes sako: "Kai pasaulis visko trūksta ir taikos nuolat šaukiasi, negaline taikos sutarčių sudarymą atidėti ir užimtose srityse kariuomenės laikymą vilkinti. Jei mūsų bendravimas taiką tverti bus neįmanomas, tuomet kare mes turėsime susiburti."

Šią vasarą nesušaukus taikos konferencijos, JAV bus priversta kvieisti JTO. Iš Austrijos sąjungininkų kariuomenės turi tuoj pasitraukti. Italijos reparacijų klausimu nurodo, kad JAV milijonus dolerių aukoja, todėl bergždžia iš to krašto reikalauti reparacijų. Triestas - kitas nesutarimų šaltinis. Ten, JAV nuomone, turi būti pravesta siena, daboiant tautų apsipsprendimo. Italijos kolonijos turėtų atitekti JTO globon. Lybija ir Eritrėja po 10 metų galės būti nepriklausomomis. Taikos sutarčių sudarymą su Balkanais užvilkina nuomonių skirtumas kaikuriais ūkiškais klausimais. Dunojaus laisvas susisiekimas sovietams nepriimtinas. Praėjusiais metais Stalinas pažadėjęs rasti JAV iniciatyvą 25 metams taikos sutartį su Vokietija sudaryti, bet dabar Molotovas tą siūlymą atmetęs.

Senatorius Vandenberg, dalyvavęs keturių žaidime, JAV senatui pareiškė: "JAV siekia konstruktyvios, pozityvios, taikios užsienio politikos. Toji politika remiasi Atlanto ir San Francisko chartomis ir ta tikrove, kuria šiandieną Europa gyvena." Kalbėdamas apie Paryžiaus konferenciją, nurodo: "Rytų komunizmas ir vakarų demokratiškos didžiulia klausimų nerado galimybę susitarti. Mes galime daryti nuolaidas atskirais klausimais, bet ne principais mainikauti."

Kai tų kalbų atgarsiai aidą, Balkanuose ir Čekoslovakijoje sovietai įsitvirtina. Pastarojoje, neva tranzitu keliaudami, raudonarmiečiai vėl įstringa. Gal būt tame krašte jie nori saviškių balsų sustvirtinti, o gal neseniai apleistas pozicijas vėl užimti.

Balkanuose anglosaksų stebėtojai, vad. kontrolės komisijos, sovietams yra nepageidaujamos. Sovietai jas paprašė atšaukti dar prieš

Paryžiaus konferencijoje. Molotovas tuo klausimu bandė ir konferencijoje užsiminti, bet buvo sulauktas anglosaksų atsakymas: mes, neturėdami ten savo atstovų, labai vertiname kontrolinių komisijų darbą, kuris tuo tarpu pakeičia diplomatinį atstovavimą.

Notarių galybių užsienių reikalų viceministrai susirinko gegužės 27 d. naujam pasitarimui. Jis tęsis iki susirinks jų šefai, t.y. iki birželio 17 d. To pasitarimo uždavinys paruošti kelius keturių galybių užsienių ministerių naujai konferencijai. Jai vadovaus JAV, britams parėmus. Gal būt, čia pasibaigs amžina pasaka apie pasaulinę taiką. Po konferencijos keturiems besiskirsiant ant Luxembourg deitų, griebsis paskutinės priemonės - JTO, to plonyčio tinklalo, kurį skersai bedugnės bandys nutiesti. Per jį reikia pamešti išvogtą taiką, kurios pasaulis virš metų jaučiasi netekęs. Nebūkime clogais pranašais tik paklausę: Ar tas tinklas atlaikys? Gal būt. Bet ir tuo metu nesame tikri, kad pasauliai bus taika dovanota, išlaisvintos mažos tautos, kurios šiandieną ištvėrė ir viltimi gyvena.

AMERIKA PAMAŽU BUNDA IŠ NERŪPESTINGUMO

Londone išeinąs lenkiškas dienraštis "Dziennik Polski ir Dziennik Zolnierza" kovo mėn. įdėjo tokia antrašte laišką iš Vašingtono. Jį, kaip būdingą, čia paduodame:

Kiekvieną sekmadienio vakarą, kai amerikiečiai daugiausiai klausso radiją, sklinda du labiausiai klausomi balsai - Drew Person ir Walter Winchell. Statistikos biurai ginčijasi ar jų klauso 25 milijonai suaugusių amerikiečių, ar 30 milijonų. Bet nėra abejonės, kad pastarųjų sekmadienių jų kalbos tikrai dar komentuojamos ir kitų 25 ar 30 milijonų amerikiečių, kuriems klausytojai, be abejonės, papasakojo, ką jie iš radijo girdėjo. Tai yra populiariausieji kalbėtojai, tai yra visai savotiško tipo "kalbantieji žurnalistai", kurie, nesiriboje vien žinių pranešimu, bet jie ir pareiškia savo nuomones. Jie kalba nepaprastai populiariai, temperamentingai, nevisada bešališkai, bet vis dėl to turi vardą "geriausiai informuotų ir daugiausiai klausomų" kalbėtojų. Bet jie ne tik kalba, jie taip pat ir rašo. Rašo ko ne kasdien. Persono į straipsniai spausdinami daugiau kaip 600 laikraščių, o Winchello straipsniai - net daugiau kaip 800 laikraščių. Taigi galima suprasti, jog tie žmonės gali turėti nemažos įtakos amerikiečių opinijai.

Ką gi jie kalba ir ką rašo? O gi pasirodo, kad paskutines kelias savaites /t.y. visas 1946 m. vasario mėn./ jie kalba ir rašo tiesiog apie karą. Ir, būtent, apie karą su sovietais. Savo kalbomis jie, esą, tikrai sukelia "žąsies odą" ant klausytojų kūno. Skirtumas tarp jų yra tik tas, kad Person tą karą numato 1946 m. balandžio mėn. /deja, neįvyko. Red./, tuoju po to, kai rusai užpulsia Turkiją ir anglai paskubėsia užpultojai į pagalbą, o Winchell kalba dar paprasčiau - jis tvirtina, kad trečiasis pasaulinis karas jau esąs... prasidėjęs. To karo dalyviai esą: iš vienos pusės - visas vakarų pasaulis, iš kitos pusės - sovietiškoji Rusija ir musulmonų pasaulis, "subuntavotas rusų"... Paskutinę savo kalbą ta tema Winchell baigęs tragišku basu: mūsų kritusieji sūnūs nepaprastai nustebtų sužinoję, kad mūsų sąjungininkai šiame kare bus... vokiečiai ir japonai...

Korespondentas toliau aiškina, kad amerikiečiai nepaprastai nenori karo ir todėl jie griebiasi kiekvieno šiaudelio, kuris, jų nuo-

mone, galėtų atitolinti tą nelaimę. Tokia galbėjimosi lenta, kad ir nedailiai San Francisko konferencijoje nutašyta, jiems atrodė JTO. Sluogsniai, kurie į šią na jają tautų sąjungą nuo pat pradžią žiūrėjo skeptiškai, Amerikoje yra labai siauri. Vieni tuos sluogsnius vadina cinikais, kiti, juos laiko "gerai painformuotais" sluogsniais, atseit, žinančiais tikrąją padėtį ir todėl žiūrinčiais skeptiškai... Tuo tarpu kasdieninės duonos valgytojas Amerikoje nuoširdžiausiai nori tikėti, kad JTO gali išgelbėti nuo karo. Todėl tai anksčiau taip izoliacionistiškai nusiteikę Amerikos Kongresas ir Senatas beveik vienbalsiai ratifikavo JTO statutą, kuris čia pat po jų akimis buvo sudarytas. Tiesa, daugumas nebuvo patenkinti tomis nuolaidomis, kurios buvo padarytos rusams, sudarant tą statutą, bet visvien buvo norėta, kad ta organizacija būtų, nes tai atrodė vienintelė išeitis.

Bet amerikiečiai, nežiūrint jų menko informuotumo ir menkos orientacijos Europos ir kitų pasaulio kraštų reikaluose, turi sveikos nuovokos. Ir į JTO statutą amerikiečiai žiūrėjo ne kaip į organizacijos statutą, o kaip į visų tautų sutartį su sovietais. Apie satelitus, kaip "Čekoslovakija", "Jugoslavija", "Ukraina", "Gudija", niekas rimtai nekalbėjo, o "Lenkijos" San Franciske dar nė nebuvo... Todėl amerikiečių akyse JTO klausimas yra ne kuo kitu, kaip tik sovietų pasižadėjimų vertingumo klausimas. Visas klausimas sukasi apie tai - ar sovietai laikysis savo taikos įsipareigojimų?

Atsakymas į tą klausimą amerikiečiui jau neatrodė labai ramingas. Kinija, Mandžūrija, Iranas, Turkija, rudeninės Londono konferencijos suirimas, Maskvos konferencijos nevaisingumas, pagaliau Višinskio - Bevino dvikova Londone ir galų gale špionažo skandalas Kanadoje verčia amerikietį abejoti... Winchell savo kalbose priduria dar daugiau: Šalia Kanados bandymų jis žina dar daugiau faktų, būtent, jis žina, kad sovietai darą pastangas prisitaikinti sunaikinti visoms Amerikos transporto priemonėms, jei kada joms tokio sunaikinimo prireiktų... Į atominę bombą amerikietis žiūri, kaip į priemonę sudrausti kokiems nors pasikėsinimams... Ją, tą manomai monopolinę ~~pir~~ priemonę, kėsina išvogti... O jei dar kėsina ir visas transporto priemones sunaikinti, tai... Čia amerikietis pasijunta visai užalirnuotas.

Štai jau ne neatsakingi kalbėtojai - žurnalistai, bet toks publicistas kaip Ernest K. Lindley, kuris, kaip kalbama, rašęs diktuojant Valstybės Departamentui, užsirekomendavo straipsniu, kuris buvo pavadintas: "Perbrangi kaina už negyvą arkli". Straipsnis pradedamas tokia neva pasekaite: "Kartą ūkininkas paskaitė laikraštyje, kad kaimynas nori parduoti arkli. Kiek nori? - paklausė. - Kai duosi 100 dolerių, tai sutiksiu parduoti. - Kaina pasirodė peraukšta, bet ūkininkas norėjęs ne tik arkli nusipirkti, bet ir palaikyti gerus kaimyninius santykius, tad ištraukė 100 dolerių ir davė. Bet kai jis siekė pavadžio, tai pardavėjas sako: - Nesakiau, kad už 100 dol. arkli parduodu, tačiau tik, kad, kai duosi 100 dol., tai sutiksiu jį parduoti... Dabar, kai duosi dar 150 dol., tai parduosiu. - Ūkininkas nebenorėjo netekti įmokėtų 100 dol. ir nenorėjo gadinti kaimyninių santykių, tai ištraukė dar 100 dol. ir atidavė. Bet kai jis vėl tiesė ranką į pavadį, tai pardavėjas vėl sustabdė: - Nesakiau, kad kai duosi 150 dol., jau galėsi arkli vestis. Sakiau tik, kad tada jį jau parduosiu... Jei nori arkli pirkti, tai mokėk 250 dol. - Ūkininkas, būdamas nuomonės, kad geri kaimyniniai santykiai yra brangesni už pinigų, davė dar 250 dol. Tada pardavėjas tapo malonus ir draugiškas, pakvietė pirktą prie stalo, pastatė degtinės, kėlė tostus ir išlengėsi. - Matom, kad iš tavęs gerus kaimynus. - Bet kai pagaliau

Štirninkas omė arkli vestis, tai pardavėjas išsitraukė revolverį ir arkli vietoje nušovė, sakėdamas: - Mūsų susitarime nebuvo numatyta, kad arkli turi gauti gyvą...

"Poligonas gal yra neįmanoma", - rašė Lindley, - "bet tie, kurie stebi rinką pastebėjus su sovietais, mato, kad turėjome mokėti už tą patį arkli kelis kartus, ir vis vien negalėjome jo gauti gyvą. Jaltijoje susitarėme dėl Lenkijos. Rusai dėsė susitarimo vykdymą. Iš naujų žingsnių mes ne vos gavome kiek nuolaidos, kurią vargiai galime laikyti vienu žingsniu, ne tik nuolaida. Tačiau rusai sutiko gerbti ir kito politinę laisvę ir nepriklausomybę. Šiandien tas sutikimas, atrodo, buvo tiek tvirtas, kiek popierius, ant kurio jis buvo užrašytas." Toliau Lindley paminėjo Kinijos, Mandžūrijos klausimą ir baigė nuolabai skirtingai nuo Persono ir Wincheila: "Sovietinės Rusijos oligarchas mums kelia du klausimus. Vienas liečia tai, iki kol siekia jų pagelidavimai. Kitas - ko verti jų pasižadėjimai. Kiek vienas atskirai kelia nerimą, o abu drauge kelia daugiau nei nerimą."

Zhanka

STEIGIAMA TECHNIKOS MOKYKLA NURTINGENE. - Buv. Kauno Aukštesniosios Technikos Mokyklos mokytojų iniciatyva Nūrtingene steigiama ir birželio mėn. pradžioje pradės veikti Technikos Mokykla. Numatomi šie skyriai: 1. Statybos skyrius /trobesių statyba, geodezija, kelių statyba/; 2. Mechanikos skyrius /metalo apdirbimas, automobiliai/; 3. Elektrotechnikos skyrius /stipriųjų srovių, radijoteknikos/; 4. Cheminės technologijos skyrius /statybos medžiagų gamyba: molio, cemento/. Bus ir parengiamoji klasė, į kurią priimami abiejų lyčių asmenys, baigę 4 gimnazijos klases. Mokslas par. klasėje tęsis 2 semestrus po 4 mėn. Į Technikos Mokyklą priimami asmenys /abiejų lyčių/, baigę 6 gimnazijos klases. Mokslas čia tęsis 4 semestrus po 4 mėn. kiekvienas, viso apie 18 mėn. Mokinius numatomas bendrabutis. Norintieji lankyti mokyklą atsiunčia šias žinias: pavardė ir vardas, gimimo metai, išeitas mokslas, ar lankęs spec. mokyklą, ar turi profesiją, kurį skyrių pasirenka. Prašymai priimami iki birželio 7 d. Siųsti komiteto vardu.

NAUJOS KNYGOS. - Memmingene išleista dipl. ekon. Br. Kviklio knyga "Lietuvių kova su naciais 1941 - 1944 m." Leidinyje gausu ištraukų iš slaptosios lietuvių spaudos. Kaina RM 5,--. - A. Krausas Detmole išleido gyvulių globos antologiją "Gyvulių draugas". Turinyje lietuvių ir svetimų autorių rašiniai apie gyvulių gyvenimą. Knygelė 32 psl. - Brolių Šulaičių leidykla Gunzenhausene išleido B. Gaidžiūno eilėraščių rinkinį "Rūpesčių dienos". Atspausa 1.000 egz. Kaina RM 3,--.

NURTINGENE IR APYLINKĖJE. - Nūrtingeno kolonijoje išleista pirmoji šoferių kursų laida. 23 asmenys išlaikė egzaminus ir gavo 3 klases šoferių teises. - Kirchheimo "Sietyno" ansamblis gegužės 18 d. suruošė pirmąjį koncertinį spektaklį. Vad. - Alg. Kačanauskas, rež. - J. Štormas, dail. P. Osmilka.

"Apžvalga" 1941 m. gegužės mėn. kaina per pats: 15 ir 30 l. d. Adresas: Vokietijos Vokietijos m. 13/1, Wittenberg.